

Václav Čtvrtek

Aleš Fetters

(4. 4. 1911 – 6. 11. 1976)

Na 4. duben připadá sté výročí narození klasika české dětské literatury Václava Čtvrťka. Zemřel 6. listopadu 1976, tedy už před 35 lety. Narodil se i zemřel v Praze, přesto je připomínán zejména v našem regionu, zářijovým festivalem Jičín – město pohádky. Proč v Jičíně? Jak se do Jičína Václav Čtvrtek dostal? „Psal se rok čtrnáctý. Otec narukoval a odvezli ho válčit do Albánie. Maminka s námi dvěma synky odešla přetrvat vojnu k dědečkovi do Jičína. Bylo mi půlčtvrta roku a už jsem potřetí střídal dům. ... V domě na začátku lipové aleje dědeček doslova vládl. ... V domě se pořád hemžilo tetami a strýčky, maminka byla ze čtrnácti dětí.“ Tak vzpomínal Václav Čtvrtek na nejranější dětství. „Začínal jsem druhou třídu, když skončila první velká vojna. Maminka se s námi dětmi vrátila do Prahy.“ A vrátil se i tatínek. „Vždycky po ulehnutí nám vyprávěl na pokračování divuplný seriál o tom, jak český švec Kramflek šel světem a co tam zažil.“ A to byl patrně jeden z prvních impulsů pro pozdější synkovo směřování. To se ovšem Vašíček ještě jmenoval Cafourek. Ale copak může být spisovatel Cafourek nebo Voňavka? Asi ne, proto máme místo nich Čtvrťka a Řezáče. Ovšem první knížka Čtvrťkova je podepsána jménem Hugo Prattler.

V posledním roce Čtvrťkova života, na jaře 1976, uspořádali v Jičíně výstavu **Václav Čtvrtek a umění pro děti**. Slavných, krásných festivalů **Jičín – město pohádky** se bohužel „Rumcajsův tatínek“ nedožil. Byl by z nich měl jistě radost, i když se Václav Čtvrtek se svým vlídným úsměvem na široké tváři nikdy netlačil do popředí.

Celoživotně a cílevědomě se Čtvrtek věnoval psaní pro děti. Těch asi sedm desítek jeho knížek se na regálech v dětských odděleních knihoven nikdy příliš neohřeje. Jdou z jedné rukou do druhé. A kdybychom se my dospělí nestyděli, brali bychom je do rukou i my a pro potěšení si z nich občas aspoň kousek přečetli. Příběhy Rumcajse, Manky a jejich synka Cipíška v lese Řáholci, příběhy i všech dalších postav a postavíček si udržují své kouzlo bez ohledu na střídání generací. Všimněme si jen té fantazie a vynalézavosti Čtvrťkovy ve tvorbě jmen (nejen) postav a postavíček: Křemílek a Vochoomůrka, forman Šejtroček a starosta Humpál, a k Šejtročkovi valach Žemlička, co byl „přejinačený“ ze starého sumce. Hrompac a Tancibůrek, vodníci Čepeček, Česílko a Volšoveček, hajný Robátko a jelen Větrník, k nim pan Kotrč se psem Heršpicem; jinde kocour Uhlík nebo jelen Stovka. Víla Amálka s kamenem mutáčkem a k nim „loupežníček Vešmyška, takový naniciáš“. Maková panenka ani Dubový mužíček ovšem jména nemají, motýl Emanuel, víla Amálka a žabka Mária byla obdařeni jmény více méně běžnými, stejně jako bývalý pirát Kolísko. A přidejme ještě knížku My tři a pes z Pětipes. Půvab těch jmen, tak ryze českých, nás právem okouzluje, stejně jako vypravěčské umění Čtvrťkovo. Trochu odlišná jsou jména dvou knížek z posledních – Panáček Bomiňa a panenka Palele nebo Čtyři Breberkos (ti ovšem jazykově souvisejí s obyčejnými „českými breberkami“).

Dětskému čtenáři jsou mé výše uvedené postřehy celkem lhostejné. Ten se nechá unést lehce a přístupně i vtípně vyprávěným dějem, okouzlit ilustracemi (z mnohých ilustrátorů připomeňme alespoň Radka Pilaře). I ty nejmenší předškoláčky pak zaujmou večerníčky natočené podle Čtvrťkových pohádek. Když je televize znovu uvede, zasedají před obrazovky nejen děti, ale i jejich rodiče a prarodiče. Rádi se nechají unést vzpomínkami z dětství a aspoň na chvíli přesvědčit, že ten dobrý a spravedlivý vyhraje nad ziskuchtivým podvodníkem, že svět a život na něm je v podstatě dobrý.

„Všechny postavy, které žijí v mých pohádkách, jsou pohádkově jednající lidé,“ řekl kdysi Václav Čtvrtek. Právě to, že to jsou vlastně běžní lidé s běžnými vlastnostmi (byť „pohádkově jednající“), dělá ze Čtvrťkových knížek knížky stále živé a čtivé.